

נחיצות שבת / נחיצות נחמה

אם נאנס יקיימה עד חצות

וג"ל אע"פ שנתנו לה שיעור, עד אחר ארבע שעות, היינו למצוה מן המובחר, אבל אם נאנס, יוכל לקיימה עד חצות לילה, דהא כ' רבינו [האר"י] ז"ל בשער הכוונות, דעד חצי הלילה אינה הולכת קדושת השבת, ולכן הזהיר שלא לומר וידי במוצ"ש קודם חצות לילה.

(בן איש חי - שנה שניה פרשת ויצא אות כז)

מלוה מלכה ביום א' מקרבת הגאולה

הרה"ק מו"ה אהרן לייב מנדבורנא זצ"ל אמר, אם שלש אלו היו ישראל עושים, אז היו מקרבים הגאולה. ליזהר לומר 'בורך ה' לעולם' במוצ"ש. לנהוג סעודת מלוה מלכה ביום א', ולא בליל מוצ"ש. ולעשות בהנחת תפלין, חוץ מהז' כריכות שעל הזרוע, ג' כריכות על הקיבורת.

(אלף כתב - אות שכה)

משאיר הקליפה בלי הכנעה

ל"א מלכים יש בקליפות שכבש יהושע, וכנגדן ל"א שעות קודש. זה סוד אל מלך יושב, היינו מחצות יום ו' עד הלילה ו' שעות, ויום שבת הרי כ"ד, עם ו' הרי ל', ואחת בסעודת מוצ"ש, שהוא סעודה דוד מלכא, הרי ל"א. ומי שאינו מקיים סעודת דוד, יסאר קליפה אחת בלי הכנעה.

(פרי עץ חיים - שער השבת פרק כד)

בטוח הוא במזונות תמיד

הרה"ק מרוחשין אמר בשם זקינו הרה"ק רבי אברהם המלאך, שכל מי שישמור סעודת מלוה מלכה, בטוח הוא במזונות תמיד, ורמז לזה מה שנאמר (תהלים קט, קס), 'סעדני ואושעה ואשעה בחוקיך תמיד', והיינו כן אמר דוד המלך ע"ה, 'סעדני', כל מי שמקיים את סעודתי, 'ואושעה', ובמה תהא ישועתי, 'ואשעה בחוקיך תמיד', וידוע ד'חוקי' לינשא דמזוני (ביצה טו).

(שמעוני שלום - שפתי צדיקים עמוד קצו)

בשם הגה"ק רבי אלימלך מליזענסק זצוק"ל, סגולה לנשים שלא יתקשו בלידתן, שיאכלו בכל מוצ"ש איהו דבר, לשם סעודת מלוה מלכה, ואף גם יאמרו בפה מלא: 'לשם מצות סעודת מלוה מלכה', ועי"ז ילדו בניקל בעזרה"ת.

(דברי יצחק - אות לב)

מובטח לו שיקום בתחיית המתים

והזהיר במצוה זו, יציל מחיבוט הקבר, כמובא בכונות האר"י ז"ל. גם מובטח לו, שיקום בתחיית המתים, ויקבל פני איש צמח שמו, הוא דוד בעצמו. (ספר הגברית - ח"א מאמר א פ"א)

יתבייש לקבל פני משיח

איתא בשם בעל שומר אמונים ז"ל, היות שדוד המלך ע"ה יהיה משיח, ואין לא נבוש מלהסתכל בפני משיח צדקינו, בזמן שלא היו נזהרים היטב בסעודתא דלילה, סעודת מלוה מלכה.

(ש"ת נשמת שבת - ח"ב סימן תרמ)

יתחרט בעולם האמת

שמענו, שרבינו החזון איש זצ"ל אמר פעם: 'מי שאינו אוכל כזית פת במוצאי שבת, יתחרט על זה בעלמא דקשוט'.

(ש"ת תשובות ונהגות - ח"ב סימן פה)

להתחיל ימי החול בפסוקי רצון וברכה. היה מורי [האר"י] ז"ל נוהג, לומר אחר הבדלה, 'ידית לך', כמו שנוהגין לומר במוצ"ש, בביתו, כדי להמשיך תחילת ימי החול בפסוקי רצון וברכה.

(פרי עץ חיים - שער השבת פרק כז)

שלא יתדבקו הקליפות

במוצאי שבת מיד אחר יציאתו מביהכ"נ, קודם שיבדיל, יקפל הטלית. כי היא סכנה גדולה, דאם אינו מקפלו מיד במוצאי שבת, אחר יציאתו מביהכ"נ. אזי הקליפות מתדבקים בטלית. אכן אם שבת ולא קיפל מיד במוצאי שבת, אזי למחר בבוקר יקה הטלית וינער אותו מכל צד לארץ. (בן איש חי שער השנה פרשת נה את טו, משמע, דהקפידא בכל לילה. ולא דוקא במוצאי שבת).

(מדרש תלפיות - ענף הבדלה)

מים שאובים עם שיירי מצוה

בהבדלה הקפיד [החתם סופר] שיעמידו לפניו על השולחן, כוס של מים ששאבו לשם זה בתחילה, קודם ההבדלה. ואחר ששתה הכוס יין, שפך לתוכו מעט מן המים ושתה מהם, והנשאר שפך על ידיו, והעבירם על עיניו ובגובה ראשו. [עיין משנה שכיר מועדים ח"א עמוד עז בטעמא דמילתא].

(מנהגי החתם סופר - פ"ו הג"ה אות יא)

אין ברכה ממלאכה דמוצאי שבת

העושה מלאכה בערבי שבתות וכו' ובמוצאי שבת וכו', אינו רואה סימן ברכה לעולם.

(פסחים נ)

בגדי שבת עד השינה

מנהג הסידים בזמן הזה, להשאר בגדי שבת כל ליל מוצ"ש, עד שהולך לישן. וכן מטו משמיה דמון מסאטמאר זי"ע, שאמר שאין פושטין בגדי שבת עד עת השינה וכו'. וכן מביא בספר 'רצון צדיק', שאמר לאחד שהתכונן במוצ"ש לנסוע לעיר אחרת, ולא רצה ליקח עמו חבילות יתירות, שאעפ"כ אין פושטין בגדי שבת במוצ"ש.

(ש"ת נשמת שבת - ח"ב סימן תרמז)

כמו בקדשים שהלילה הולך אחר היום

יש לתת טעם למנהג של ישראל, שמדקדיקים שלא לפשוט המלבוש כבוד המיוחדים לשבת וי"ט, במוצ"ש וי"ט, ואין לובשים בגדי חול עד למחרתו, כיון שהלילה הולך בקדשים אחר היום. ושפיר נכון המנהג ישראל, לילך במלבושים המיוחדים והמקודשים לקדושת היום, גם בלילה שאחריהם. (ברכת הפסח - סימן יז סק"ב)

לא להתעסק במלאכה ולא ללמוד

הנפש יתירה אינה הולכת לגמרי, עד אחר סעודת מוצ"ש, ולכן אין ראוי להתעסק במלאכה שאינה אוכל נפש, או בתורה, עד אחר סעודת מוצאי שבת. (פרי עץ חיים - שער השבת פכ"ד)

מלוה מלכה בצוותא סגולה לאחדות

הרה"ק רבי שלום מבעלז זי"ע. היה מייעץ לסדר מלוה מלכה בצוותא, כי זה סגולה לאחדות.

(גדולי חסידיו בעלז - ח"ה עמוד ג)

דע, כי ב' מיני תוספת קדושת שבת ניתוסף ביום שבת. האחת היא, ע"י כוונת הפהלה, והב' היא, ע"י כוונת הסעודות. וכנגד המשכת תוספת קדושת שבת לימי החול, מבחינת הסעודות, אנו עושים סעודת ד' במוצ"ש, וכוונתה היא, לכיין להמשיך אור קדושת סעודות שבת לכל סעודות ימי החול.

(שער הכוונות - ח"ב דרוש א)

עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים

הרה"ק מרוחשין זי"ע אמר בדרך צחות, על הני שאין נזהרין בסעודת מוצ"ש ובסעודת ר"ח, קורא אני עליהם, 'עד מתי אתם פוסחים על שתי הסעיפים' (מלכים יא - טא), כי אלו ב' הסעודות, יש להם ב' סימנים בשו"ע, סעודת מלוה מלכה (סימן ש), סעודת ר"ח (סי' תט), וכל אחד מהם של סעיף אחד הוא. (אילה שלוחה - עמוד קנח)

גודל ענין הסעודה מרומז בתורה

שמעתי מפי איש נאמן, ששמע מהרה"צ המפורסם ר' ישראל מרוחשין נגמ"מ וכו', שרמז בפסוק (בראשית כה, יג), 'והנה סולם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה'. סל"ם, ר"ת ס'עודת ל'וית מלכה'. מוצב ארצה, שאין העולם נזהרים בוה. אבל, 'ראשו מגיע השמימה', כי 'מלאכי אלקים', מלאכים של שבת, 'עולים' אז, 'ויורדים בו', ראשי תיבות ביום ו', ודפח"ח.

(ש"ת מור ומהלה - אוהל ראשי בשמים סוס"י יא)

טעם שנחשב כאילו לא אכל ס"ג

כל מי שאינו מקיים סעודה רביעית, נחשב לו כאילו לא קיים סעודה שלישית לכבוד שבת, דאז נחשב לו, שאכלה בשביל סעודת הלילה, דכל אדם דרכו כל לילה לאכול, ואין זה לכבוד שבת.

(בן איש חי - שנה שניה פרשת ויצא אות כז)

הנסוכי נהנה רק במוצאי שבת

בסיפורים מפרש, אבר יש באדם, ונסוכי שמו, ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת.

(שבלי הלקט - סימן קל)

נהנה מכל סעודת מצוה

עצם קטן יש באדם, נסכו שמו, ויתכן שהוא הלוח, הנקרא כך, מלשון 'הסך נסך שכר', וכן 'קִיקְקָה יינה'. כי הוא הממוג חיבור היסודות, לתחיית המתים, אשר איננו נהנה אלא מסעודת מוצ"ש. לא לאפקי סעודות שבת וי"ט, אלא לאפקי שאר סעודות של חול. וטובא קו"ט, ששאלתי שאר סעודות של מצוה היא, וכל דכוותה, הכי נמי שהוא נהנה מהם. (כתבי הרמ"ע מפאנו - מאמר שבתות ה' ח"ד)

ממנו התחיה כיון שלא נהנה מעץ הדעת

וענין זה בעצמו, למה יהיה התחיה דוקא מן העצם הזה, שמעתי טעם הגון בשם הגאון מהר"ר העשיל ז"ל, משום שהמיתה הוא מחמת אכילת עץ הדעת, שאכל אדם הראשון, והאכילה היא היתה בערב שבת, והעצם הנ"ל אין לו הנאה מן אכילה, רק מסעודת מוצ"ש, ואם כן לא נגזר מיתה על אותו עצם, ולכן התחיה מן העצם ההוא.

(שמנה לחמו - לחם יומיים סופ"א / א"ד - סי' ש סק"ג)

מפתח של גיהנום ביד הדריק

פנים אתה הסתופף חסיד בצל הדריק מוה"צ מסרעטען זי"ע. על שבת פיר לך. במוצאי שבת נבנו כח בשעה שאחד החרעם לדריק רבי איציקל ממשעווארוסק זצוק"ל, על מבז פרנסתו ולקויה. שאלו הוסידי אל הקודש פנימה, והנה פתאם עם פרוין נפשו כבדי לקבל ברכתו הקי. אחר זה הלך החסיד לבין יתו רבי איציקל, האם אתה אמר יתנו לך במוצאי שבת. וענה הלו, לפעמים אני אומר, ולפעמים לא. האכסניא לישן, ונזכר לו, ששבת לשאלו בעצת קודשי, על איזה דבר נחזין שיהיה לו. דבר זה הוסידי חזק ער שלא היה יכול לישון.

ועמד ממטוין והלך לחוצר הקודש. וכאשר חלק דרך החלון, ראהו, איך שרבינו עומד אצל החלון כשהוא עדיין מלושב בבתי שבת קודש, ומפתח בידו, כשהוא מואנח מתי פעם בפעם, החסיד השתחוה ממזרח הנורה הלוא, ועמד במקומו לכמה שעות. עד שהאיר השחר. והרגיש רבינו, שהחסיד עומד אז החלון, ומסתכל בו במחמתו רב.

ואמר לו, הלא חרע, שעד היום היה המפתח של גיהנום בידך, והראה לו המפתח, ואמר לו, שכמה וכמה מלאי תכלה עומדים ומצפים, מתי אנכי את המפתח מזיך, ומתחיל לתמונה על הנשמות האומללים, ז אפסיר לי לילך לישון. ועמד רבינו ככה עם המפתח בידו עד אור הבוקר.

פיעודת מלוח מלכה לא היה קובע הדריק מוה"צ מוה"צ זי"ע בסוף נמוך וכו'. ולבי אומר לי, ז פיעודת מלוח מלכה, לפעמים הדריק מסרעטען זי"ע, לאיש אחד במוצאי שבת, וְאָה, שכל זמן שאכלו פיעודת מלוח מלכה, פקפפת של גיהנום הוא בידך.

על כן מסר נפשו הדינים מעל ישראל, הנאמרים והאמרים בגיהנום. כרי לדומתך הדינים מעל ישראל, הנאמרים והאמרים בגיהנום.

וכן ביום א בבוקר לא אומר חתנו עד לעת ערב. וכן הדריק רבי שמעון מינעוילאו זי"ע, היה אור פיעודת מלוח מלכה במקלות, ביום א בבגדי שבת, ויאהו צדיק דרכו בקודש.

והדריק מואפשיי זי"ע אמר שיהיה נאה, הנה כי כן, דכל אחד לפי גודל חסידותו, מאריך יותר זה של מלוח מלכה, אם כן אני אאחזר עד מוצאי שבת, תפתיח.

הדריק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, בנו של הדריק רבי ר' אלימלך רבי כל תפצו זי"ע, היה אור פיעודת מלוח מלכה, לפי גודל חסידותו, מאריך יותר זה של מלוח מלכה, אם כן אני אאחזר עד מוצאי שבת, תפתיח.

הדריק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, בנו של הדריק רבי ר' אלימלך רבי כל תפצו זי"ע, היה פנים משוכתי שבת, אז הדריק המגיד מקאנאוי זי"ע. ויהי כאשר ישבו בסעודת מלוח מלכה, באו אנשים אצל הדריק רבי אלעזר וסיפרו לו, כי מוכרחים כעת לשאת את המגיד הקדוש בערסיה אל המקוה הקרה. על פי פקודת קדשו.

הגם שעבורו היא כמעט סכנת נפשות, כי היה אז חלוש מאוד, אך מוכרח היה כרי לפעול ישוע וכאשר היה הדריק רבי אלעזר ביום המחרת אצל המגיד, שאלו המגיד, האיר פעל זאת בקול, כי זה המגיד חתנו בעשייך וביום א, ואמר ליום, הן הרבי מוידעיטוב לא אומר חתנו ביום א, יען כי הוא היה למקשה לילך. מיד שלח הדריק רבי אלעזר אל המגיד הקדוש, שאינו צריך לילך למקוה כי היולד יך הכנה דרבה יום אחד קודם נפילת אפים, ושבייך לא היה באפשרי להכין עצמו, לזה לא אומר חתנו.

והוא היה הדריק רבי אלעזר ביום המחרת אצל המגיד, שאלו המגיד, האיר פעל זאת בקול, כי זה המגיד חתנו בעשייך וביום א, ואמר ליום, הן הרבי מוידעיטוב לא אומר חתנו ביום א, יען כי הוא היה למקשה לילך. מיד שלח הדריק רבי אלעזר אל המגיד הקדוש, שאינו צריך לילך למקוה כי היולד יך הכנה דרבה יום אחד קודם נפילת אפים, ושבייך לא היה באפשרי להכין עצמו, לזה לא אומר חתנו.

וכאשר היה הדריק רבי אלעזר ביום המחרת אצל המגיד, שאלו המגיד, האיר פעל זאת בקול, כי זה המגיד חתנו בעשייך וביום א, ואמר ליום, הן הרבי מוידעיטוב לא אומר חתנו ביום א, יען כי הוא היה למקשה לילך. מיד שלח הדריק רבי אלעזר אל המגיד הקדוש, שאינו צריך לילך למקוה כי היולד יך הכנה דרבה יום אחד קודם נפילת אפים, ושבייך לא היה באפשרי להכין עצמו, לזה לא אומר חתנו.

וכאשר היה הדריק רבי אלעזר ביום המחרת אצל המגיד, שאלו המגיד, האיר פעל זאת בקול, כי זה המגיד חתנו בעשייך וביום א, ואמר ליום, הן הרבי מוידעיטוב לא אומר חתנו ביום א, יען כי הוא היה למקשה לילך. מיד שלח הדריק רבי אלעזר אל המגיד הקדוש, שאינו צריך לילך למקוה כי היולד יך הכנה דרבה יום אחד קודם נפילת אפים, ושבייך לא היה באפשרי להכין עצמו, לזה לא אומר חתנו.

הפרנסה תלויה באמירת יתנו לך

המג"צ רבי אלעזר ויילפדין שליטיא [זי"ע], שמע מר' שאול הוטשער זי"ע מאנשווערפען, שהיה כח בשעה שאחד החרעם לדריק רבי איציקל ממשעווארוסק זצוק"ל, על מבז פרנסתו ולקויה. שאלו הוסידי אל הקודש פנימה, והנה פתאם עם פרוין נפשו כבדי לקבל ברכתו הקי. אחר זה הלך החסיד לבין יתו רבי איציקל, האם אתה אמר יתנו לך במוצאי שבת. וענה הלו, לפעמים אני אומר, ולפעמים לא. האכסניא לישן, ונזכר לו, ששבת לשאלו בעצת קודשי, על איזה דבר נחזין שיהיה לו. דבר זה הוסידי חזק ער שלא היה יכול לישון.

ואמר לו, הלא חרע, שעד היום היה המפתח של גיהנום בידך, והראה לו המפתח, ואמר לו, שכמה וכמה מלאי תכלה עומדים ומצפים, מתי אנכי את המפתח מזיך, ומתחיל לתמונה על הנשמות האומללים, ז אפסיר לי לילך לישון. ועמד רבינו ככה עם המפתח בידו עד אור הבוקר.

פיעודת מלוח מלכה לא היה קובע הדריק מוה"צ מוה"צ זי"ע בסוף נמוך וכו'. ולבי אומר לי, ז פיעודת מלוח מלכה, לפעמים הדריק מסרעטען זי"ע, לאיש אחד במוצאי שבת, וְאָה, שכל זמן שאכלו פיעודת מלוח מלכה, פקפפת של גיהנום הוא בידך.

על כן מסר נפשו הדינים מעל ישראל, הנאמרים והאמרים בגיהנום. כרי לדומתך הדינים מעל ישראל, הנאמרים והאמרים בגיהנום.

וכן ביום א בבוקר לא אומר חתנו עד לעת ערב. וכן הדריק רבי שמעון מינעוילאו זי"ע, היה אור פיעודת מלוח מלכה, לפי גודל חסידותו, מאריך יותר זה של מלוח מלכה, לפי גודל חסידותו, מאריך יותר זה של מלוח מלכה, אם כן אני אאחזר עד מוצאי שבת, תפתיח.

הדריק רבי אלעזר מליזענסק זי"ע, בנו של הדריק רבי ר' אלימלך רבי כל תפצו זי"ע, היה פנים משוכתי שבת, אז הדריק המגיד מקאנאוי זי"ע. ויהי כאשר ישבו בסעודת מלוח מלכה, באו אנשים אצל הדריק רבי אלעזר וסיפרו לו, כי מוכרחים כעת לשאת את המגיד הקדוש בערסיה אל המקוה הקרה. על פי פקודת קדשו.

הגם שעבורו היא כמעט סכנת נפשות, כי היה אז חלוש מאוד, אך מוכרח היה כרי לפעול ישוע וכאשר היה הדריק רבי אלעזר ביום המחרת אצל המגיד, שאלו המגיד, האיר פעל זאת בקול, כי זה המגיד חתנו בעשייך וביום א, ואמר ליום, הן הרבי מוידעיטוב לא אומר חתנו ביום א, יען כי הוא היה למקשה לילך. מיד שלח הדריק רבי אלעזר אל המגיד הקדוש, שאינו צריך לילך למקוה כי היולד יך הכנה דרבה יום אחד קודם נפילת אפים, ושבייך לא היה באפשרי להכין עצמו, לזה לא אומר חתנו.

והוא היה הדריק רבי אלעזר ביום המחרת אצל המגיד, שאלו המגיד, האיר פעל זאת בקול, כי זה המגיד חתנו בעשייך וביום א, ואמר ליום, הן הרבי מוידעיטוב לא אומר חתנו ביום א, יען כי הוא היה למקשה לילך. מיד שלח הדריק רבי אלעזר אל המגיד הקדוש, שאינו צריך לילך למקוה כי היולד יך הכנה דרבה יום אחד קודם נפילת אפים, ושבייך לא היה באפשרי להכין עצמו, לזה לא אומר חתנו.

וכאשר היה הדריק רבי אלעזר ביום המחרת אצל המגיד, שאלו המגיד, האיר פעל זאת בקול, כי זה המגיד חתנו בעשייך וביום א, ואמר ליום, הן הרבי מוידעיטוב לא אומר חתנו ביום א, יען כי הוא היה למקשה לילך. מיד שלח הדריק רבי אלעזר אל המגיד הקדוש, שאינו צריך לילך למקוה כי היולד יך הכנה דרבה יום אחד קודם נפילת אפים, ושבייך לא היה באפשרי להכין עצמו, לזה לא אומר חתנו.